

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

**ВИКЛАДАННЯ МОВ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ. ДОСВІД. ПОШУКИ

Збірник наукових праць

Випуск 27

Започаткований у 1996 р.

Харків
2015

УДК 811: 37.02

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 12 від 30.11.2015 р.)

Розглядаються теоретичні та методичні питання викладання мов у вищих навчальних закладах, принципи створення підручників та навчальних посібників, аспектів мови та місце культурології у процесі навчання іноземних мов, міжпредметні зв'язки.

Для науково-методичних працівників, методистів, викладачів, аспірантів та здобувачів.

Редакційна колегія:

Черноватий Л.М., докт. пед. наук, проф., ХНУ імені В.Н. Каразіна (головний редактор);

Ушакова Н.І., докт. пед. наук, проф., ХНУ імені В.Н. Каразіна (заст. головного редактора);

Пасинок В.Г., докт. пед. наук, проф., ХНУ імені В.Н. Каразіна;

Голобородько Є.П., член-кор. АПН України, докт. пед. наук, проф., Південно-український регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів (Херсон);

Вознюк Л.В., докт. пед. наук, проф., Тернопільський національний університет імені Володимира Гнатюка;

Давер М.В., докт. пед. наук, доц., Інститут філологічних і міжкультурних досліджень (ICFI) Міжнародного Незалежного університету Молдови (ULIM), Молдова, Кишинів;

Михайловська Г.О., докт. пед. наук, проф., Херсонський державний університет;

Фарісенкова Л.В., докт. пед. наук, проф., Державний інститут російської мови імені О.С. Пушкіна, Росія, Москва;

Шипелевич Л., докт. гуманітарних наук, Інститут русистики Варшавського університету, Польща, Варшава;

Місеньова В.В., канд. філол. наук, доц., ХНУ імені В.Н. Каразіна;

Тростинська О.М., канд. філол. наук, доц., ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Відповідальний секретар: Черненко І.І.

Адреса редакційної колегії:

61022, Харків, майдан Свободи, 4

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

Кафедра мовної підготовки іноземних громадян, к. III-80,

e-mail: vestnik-knu@ukr.net

<http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik>

Статті пройшли внутрішнє та зовнішнє рецензування.

Свідectво про державну реєстрацію КВ 8072 від 29.10.2003

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2015

ISSN 2073-4379

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ

ХАРЬКОВСКИЙ

НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени В.Н. КАРАЗИНА

ПРЕПОДАВАНИЕ ЯЗЫКОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

МЕЖПРЕДМЕТНЫЕ СВЯЗИ

НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. ОПЫТ. ПОИСКИ

Сборник научных трудов

Выпуск 27

Основан в 1996 году

Харьков
2015

УДК 811.161:378.147

<http://orcid.org/0000-0003-0415-5504><http://orcid.org/0000-0002-8022-0681>

КОМП'ЮТЕРНЕ ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

*Пономарьова О.І., канд. пед. наук,
Ковальова А.В. (Харків)*

У статті розглядаються дидактичні особливості комп'ютерного тестування та можливості його практичного застосування у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування у якості засобу контролю знань студентів. Автори аналізують історію питання, структурний, комунікативний та інтегрований підходи до комп'ютерного тестування. Наведено визначення тестування, перелік принципів та функцій тестового контролю, типологію тестових завдань. Розглянуто основні типи тестів (настановні, діагностичні, адаптивні). Надано класифікацію комп'ютерних програм, приклади їх застосування та аналіз переваг і недоліків комп'ютерного тестування.

Ключові слова: контролюючі комп'ютерні програми, принципи тестового контролю, типи комп'ютерних тестів.

Пономарева О.И., Ковалева А.В. Компьютерное тестирование как метод контроля иноязычной профессиональной компетенции. В статье рассматриваются дидактические особенности компьютерного тестирования и возможности его практического применения в процессе обучения иностранному языку профессиональной направленности в качестве способа контроля знаний студентов. Авторы анализируют историю вопроса, структурный, коммуникативный и интегрированный подходы к компьютерному тестированию. Приведено определение тестирования, перечень принципов и функций тестового контроля, типология тестовых заданий. Рассматриваются основные типы компьютерных тестов (установочные, диагностические, адаптивные). Дается классификация компьютерных программ, примеры их применения и анализ преимуществ и недостатков компьютерного тестирования.

Ключевые слова: контролирующие компьютерные программы, принципы тестового контроля, типы компьютерного тестирования.

Ponomaryova O., Kovalyova A. Computer Testing as a Method of Controlling Professional Foreign Language Competence.

Global information processes and social economic changes in Ukraine trigger educational reforming in the country. Information technologies (IT) open new perspectives for foreign languages teaching at higher educational establishments.

The aim of the article is to consider the didactic peculiarities of computer testing and possibilities of its practical application in the process of training foreign language for special purposes as a means of students' knowledge control. The authors analyze the history of computer testing that can be divided into three periods: structural, communicative and integrative.

Complex software classification according to the methodological objectives (control, training, demonstrating, informing programs, etc.) is given in the article. The authors emphasize, that computer assessment, using unique abilities of a computer to select, group instantly and save any block of information, enables teachers to give individual recommendations to the students, grade the tasks and results and help students to understand the mistakes.

The authors give principles of computer testing professional foreign language competence which should be taken into account while composing tests (validity, complexity, differentiation, reliability, shortness, practical value, etc.). They examine the functions of computer testing (directing, motivating, orienting, training, evaluating, correlating, educating and predicting).

To sum up, it can be concluded that computer testing today as an essential method of controlling professional foreign language competence should be used within the system of traditional assessment methods because it is an optimal evaluating indicator of the students' language learning progress and readiness for professional activity.

Key words: assessment software, computer testing types, testing control principles, foreign language competence.

Світовий процес переходу до інформаційного суспільства та соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають суттєвого реформування у багатьох сферах діяльності держави. Сучасні інформаційні технології спроможні створювати унікальне навчальне середовище для вирішення дидактичних завдань (фахових, пізнавальних, культурних) з вивчення іноземних мов, що зумовлює упровадження таких технологій і у практику навчання іноземної мови професійного спрямування.

Комп'ютерні технології на сучасному етапі розвитку суспільства викликають живий інтерес у молоді, стимулюють її творчу активність,

дають можливість індивідуалізувати процес навчання. В межах автоматизованого «діалогу» і комп'ютерної ділової гри можна моделювати різні форми взаємодії студента з викладачем та реальні життєві чи професійні мовленнєві ситуації.

Комп'ютерне тестування відіграє важливу роль у сучасному контролі знань студентів з іноземної мови, тому вважаємо **актуальним** дослідження та розробку методичних засад цього виду контролю.

Метод тестування за допомогою комп'ютера в галузі іноземних мов почав використовуватися з 60-х років XX сторіччя, але офіційно рекомендуватися до включення у програми вивчення іноземних мов та упроваджуватися у масову практику викладання почав лише в останні роки.

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує наявність досліджень зазначеної проблеми за такими напрямками: застосування комп'ютерних технологій навчання (І. Булах, І. Дичківська, Е. Полат та ін.), проблеми тестування у навчанні іноземної мови (Л. Банкевич, Є. Бонді, І. Рапопорт, В. Хубулашвілі та ін.), аналіз сучасних навчальних комп'ютерних програм (А. Белозубов, О. Пометун та ін.), інноваційні технології навчання (О. Андрущенко, А. Нісімчук, О. Піхота, М. Папагутіна та ін.). Більшість науковців розглядають різні аспекти проблеми традиційного тестування та застосування новітніх інноваційних технологій у навчальному процесі, зазначаючи збільшення їх ролі на всіх ступенях освіти. У працях зарубіжних учених (J. Alderson, L. Bachman, C. Elder, G. Fulcher, R. Lado та ін.) надано теоретичне обґрунтування тестування. Однак, проблему комп'ютерного тестування з іноземних мов на сучасному етапі досліджено недостатньо [1; 4; 5; 8]. Фактично відсутні серйозні публікації з цього питання як зарубіжних, так і вітчизняних авторів.

Метою цієї статті є аналіз історії виникнення комп'ютерного тестування, дослідження його дидактичних особливостей як методу контролю та можливості його практичного впровадження як складника сучасних інформаційних технологій у процес навчання іноземних мов у цілому та іноземної мови професійного спрямування зокрема.

Термін „тестування” (випробування) вперше використав англійський учений Дж. Фішер як назву методики перевірки рівня

знань учнів ще у 1864 р. Тестування, як педагогічний метод, полягає у кількісному вимірюванні рівня знань, умінь, навичок з метою оцінювання. Тест – система завдань специфічної форми та змісту, розташованих за зростанням складності, є інструментом такого вимірювання. У широкому значенні тестування означає сукупність процедурних етапів планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів проведення тестового контролю [3: 18].

Метод комп'ютерного тестування у галузі іноземних мов почав розвиватися у 50-х роках XX сторіччя. Аналіз наукових робіт з історії питання свідчить, що існувало три підходи до комп'ютерного тестування: структурний, комунікативний та інтегрований. Кожному з них притаманний певний рівень розвитку технологій та методик викладання іноземної мови. Структурний підхід до комп'ютерного тестування набув популярності у 60-х роках XX сторіччя та спирався на структурний метод у лінгвістиці. Основою цього методу, запропонованого англійським лінгвістом Л. Блумфілдом, була модель навчання іноземної мови за допомогою багаторазового повторення окремих градуйованих за складністю мовних одиниць або структур. Прихильники цього методу розглядали мову як «поведінку», якої слід навчити. За таким принципом була побудована і найбільш відома у той період часу система навчання іноземних мов та перекладу текстів PLAT, яка мала дуже обмежену можливість використання комп'ютерів у навчанні та тестуванні.

Аудіолінгвальний метод навчання Ч. Фріза і Р. Ладо став продовженням структурного методу, визначаючи засобом засвоєння мови наслідування та багаторазове повторення, що не мотивувало учнів до вивчення іноземних мов і не потребувало використання комп'ютерних програм. Аудіовізуальний метод Г. Стека з широким використанням технічних засобів та нових видів тестів для визначення рівня володіння мовою набув поширення у Франції. У 70-80 роки XX сторіччя можливості, що надавав комп'ютер, особливо для самостійної роботи, ставали більш наявними.

Комунікативний підхід до комп'ютерного тестування, що прийшов на зміну структурному, базувався на комунікативному методі. Основна увага у галузі викладання іноземних мов стала приділятися використанню мовних зразків для навчання спілкування у різних

життєвих ситуаціях. За допомогою комп'ютерів почали створюватися завдання з моделювання комунікативних ситуацій. До цього періоду можна віднести і появу ділових ігор (simulations), які стимулювали дискусії у групах. Популярні комп'ютерні програми містили завдання з реконструкції текстів (text-reconstruction programs) і надавали можливість самостійно працювати з текстами. У практичній діяльності викладачі частіше стали проводити комп'ютерне тестування студентів для перевірки рівня досягнень у певному виді мовленнєвої діяльності. Комунікативна спрямованість цих тестів дозволяла визначити рівень мовної компетенції кожного студента відносно певного критерію [7; 8; 9].

Практика показує, що у системі викладання іноземних мов та тестування у XXI сторіччі найбільш популярним стає інтегрований підхід, який передбачає поєднання можливостей різних інформаційних технологій із метою розвитку всіх умінь і навичок (читання, говоріння, слухання і писання) та системне використання ІТ студентами та викладачами упродовж усього періоду навчання як для набуття знань, так і для оцінювання результатів. Сучасні інформаційні освітні технології розподіляють на програмно-методичні (програми, методичні рекомендації, тематичні плани тощо); навчальні (електронні підручники, словники, енциклопедії,); контрольні (тестові та програми оцінювання) [4: 27].

Відповідно до методичних цілей комп'ютерні програми підрозділяють на навчальні, тренувальні, демонстраційні, довідково-інформаційні, контролюючі тощо. Складні комп'ютерні програми у лінгвістичній галузі почали активно застосовуватися відносно недавно, головним чином, під час тестування.

Комп'ютерне тестування дозволяє використовувати унікальні можливості комп'ютерів, а саме здатність зберігати, миттєво групувати та відбирати великий обсяг інформації, складати індивідуальні завдання за градацією рівня складності, надаючи рекомендації кожному студенту. Результати тестів можуть зберігатися у комп'ютерах та перевірятися викладачами у будь-який час. Перевагами комп'ютерного тестування над іншими формами контролю знань є об'єктивність результатів оцінювання, диференційований підхід під час автоматизованої перевірки, врахування індивідуальних особливостей студентів, мотивування їх до вивчення іноземної мови. Тестування на основі комп'ютера

(computer-assisted testing) використовує різні технічні можливості, що допомагають у складанні і розсилці тесту, підрахунку результатів, звітності за підсумками тесту, забезпеченні зворотного зв'язку [5: 17].

Комп'ютерні контролюючі програми з іноземної мови можуть застосовуватися на немовних факультетах для поточного і підсумкового контролю іншомовної професійної орієнтованої компетенції студентів, дозволяючи викладачу встановлювати рівень володіння студентами вміннями та навичками, коригувати процес викладання мовного матеріалу за фахом.

Принципами тестового контролю іншомовної професійної компетенції студентів, які важливо враховувати при складанні комп'ютерних тестів, є такі: однозначність (зрозумілість з точки зору тестових завдань); всебічність (тести повинні містити різні типи завдань); поступовість і послідовність (завдання ефективні тоді, коли постійно ускладнюються); інтегрованість (взаємозв'язок навчального мовного матеріалу з фаховими предметами); наукова обґрунтованість, інформативність та стислість [3: 10].

Функціями тестового контролю є керувальна, мотиваційно-орієнтувальна, оціночна, навчальна, освітньо-виховна, розвивальна, коригувальна і прогностична. Основними показниками якості тесту з іноземної мови є валідність, надійність, складність, диференційна здатність, практичність. Типологія тестових завдань може бути різноманітною: елективні, альтернативні, завдання на відповідність, заповнення пропусків, ланцюжкові завдання, завдання вільного викладу тощо [3: 12].

Типи комп'ютерного тестування визначаються залежно від певного аспекту мовної компетенції студентів, що потребує перевірки. Класифікація загальних тестів здійснюється за різними чинниками: за метою використання (вхідні, поточні, підсумкові), за процедурою створення чи презентації (стандартизовані, нестандартизовані), за засобом створення, за різновидом завдань тощо. Серед поширених типів комп'ютерного тестування рівня знань студентів з іноземної мови, на наш погляд, слід розглянути декілька найбільш ефективних.

Настановні тести (Placement tests) призначені для розподілу студентів у групи за рівнем володіння іноземною мовою. Діагностичні тести (Diagnostic tests) мають на меті виявлення слабких та сильних

сторін випробуваних. Тести, що визначають досягнення студентів у певній галузі знань (Achievement tests), спрямовані на вимір засвоєння вивченого граматичного або лексичного матеріалу та проводяться часто, потребуючи небагато часу. Адаптивні тести (Adaptive tests), форми яких набуває все більша кількість комп'ютерних тестів, зазвичай починаються з найпростіших завдань та поділяються на декілька частин різного рівня складності. Студенти поступово виконують завдання, переходячи до більш складних, і досягають відповідного рівня володіння іноземною мовою. За таким принципом розроблено також тести на професійність (Proficiency tests), за допомогою яких можна зробити чіткий вимір готовності студентів до виконання в майбутньому специфічних фахових завдань, а також їхньої здатності здобувати професійні знання іноземною мовою. Крім того, застосування цих тестів дає можливість студентам установлювати рівень своєї професійності незалежно від відмінностей у програмах навчання вищих навчальних закладів [4: 35].

Комп'ютерне тестування є засобом перевірки засвоєння фахової теми або розділу навчальної програми з іноземної мови професійного спрямування. Найбільш поширеним стає так зване комп'ютерне «формативне» оцінювання досягнень студентів, що передбачає негайний результат і використовується як на практичних заняттях, так і на іспитах, а також тести для самооцінювання студентами прогресу у засвоєнні певних мовних аспектів. Використання навчальної платформи Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) є доцільним для розробки і розміщення тестів, бо вона надає можливості за допомогою web-інтерфейсу створювати базу тестів із розміщенням питань для багаторазового використання, можливість автоматично оцінювати тести, коригувати подачу відповідей і коментарів викладача, додавати HTML-текст чи візуалізацію тощо. Сучасний метод оцінювання «peer-тестування» (Peer evaluation) в режимі «онлайн» ґрунтується на градуйованих критеріях оцінки залежно від типу діяльності та дозволяє студентам самостійно оцінювати виконані завдання [2: 21].

На переваги і недоліки як комп'ютерного, так і традиційного (paper-based) тестування необхідно зважити при прийнятті рішення стосовно типу тестування. На думку фахівців, основна відмінність комп'ютерних тестів від традиційної контрольної роботи полягає

в тому, що тести завжди передбачають визначення рівня вмінь. На відміну від традиційних контрольних завдань, комп'ютерне тестування та оцінювання відрізняються більшою незалежністю від можливого суб'єктивізму викладача, допомагають звільнити час для виконання на занятті інших видів робіт. Систематичне тестування стимулює активність, увагу, підвищує відповідальність студентів під час виконання навчальних завдань. Більшість викладачів рекомендують проводити тестування наприкінці заняття, що дозволяє перевірити одночасно всіх членів групи, включити достатній обсяг матеріалу, проконтролювати його засвоєння та наявність у студентів умінь користування інформацією, а також зазначають його ефективність під час перевірки самостійної роботи студентів [6: 77].

Слід зазначити, що комп'ютерне тестування має певні обмеження (незручність контролювання мовлення) і недоліки (ймовірність угадати відповідь випадково, неможливість повно оцінити творчі здібності). Комп'ютерні тести є не лише інструментом оцінки якості академічних успіхів студентів, але й засобом впливу на зміст навчання. Під час комп'ютерного мовного тестування будь-яка необережність або поспішність можуть призвести до невірних результатів та помилкових методичних чи педагогічних висновків.

Ефективність і необхідність використання комп'ютера при тестуванні залежить від низки чинників: бюджетні обмеження, кількість студентів, частота проведення тестів, наявність необхідного устаткування тощо.

Подальшого дослідження, на нашу думку, потребує проблема створення та удосконалення методик використання новітніх інформаційних технологій у викладанні іноземних мов у цілому, та методичного забезпечення комп'ютерного тестування зокрема. Для удосконалення технології розробки комп'ютерних тестів доцільно сформулювати банк тестових завдань із вимірювання рівня навчальних досягнень студентів в оволодінні мовним матеріалом за фахом. Створення нових контролюючих комп'ютерних програм та умов для організації проведення комп'ютерного тестування на немовних факультетах сприятиме інтенсифікації процесу навчання іноземної мови професійного спрямування.

Отже, невід'ємним компонентом контролю іншомовної професійної компетенції у сучасному вищому навчальному закладі, поряд із традиційними методами оцінювання, має бути комп'ютерне тестування, яке дає змогу не тільки здійснити кількісно-якісний вимір процесу навчання іноземної мови спеціального вжитку, полегшити процес оцінювання знань та вмінь, а й визначити індивідуальний прогрес студента у формуванні його компетентності як фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко О. Англomовне професійне спілкування з використанням ІТ / О. Андрущенко // Відкритий урок. – 2012. – № 1. – С. 56–60.
2. Белозубов А.В. Система дистанционного обучения Moodle : учеб.-метод. пособие / А.В. Белозубов. – СПб, 2007. – 108 с.
3. Булах І.Є. Створюємо якісний тест: навчальний посібник / І.Є. Булах, М.Р. Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат. – М. : Академія, 2002. – 272 с.
6. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Bachman L.F. Language Testing in Practice / L.F. Bachman, A. Palmer. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 323 p.
8. Fulcher G. Language Testing and Assessment / G. Fulcher, F. Davidson. – London, New York : Routledge, 2007. – 403 p.
9. Lado R. Language Testing / R. Lado // The Construction and Use of Language Foreign Tests. – London : Longman, 1961. – 389 p.

УДК 378.147.041:61

<http://orcid.org/0000-0002-9765-3686>

<http://orcid.org/0000-0001-8040-6825>

<http://orcid.org/0000-0002-2345-9450>

НАУЧНЫЙ ТЕКСТ КАК ОСНОВА ОБУЧЕНИЯ РКИ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

*Санина Л.П., Копылова Е.В. (Харьков),
Ле Минь Хуен (Вьетнам)*

В статье рассматриваются особенности научного текста как основной единицы обучения русскому языку иностранных студентов-нефилологов экономических специальностей. Анализируются основные компоненты структурной целостности текста, выделенные для обучения. Особое внимание уделяется смысловому содержанию текстовых материалов, которые характеризуются определенными структурными элементами. Раскрывается специфика смыслового содержания научного текста. Приводится пример анализа текста экономической тематики.

Ключевые слова: научный текст, студенты-нефилологи, структурно-смысловая организация текста.

Санина Л.П., Копылова О.В., Ле Минь Хуен. Научный текст как основа обучения РМИ студентов экономического профиля. У статті розглядаються особливості наукового тексту як основної одиниці навчання російської мови іноземних студентів-нефілологів економічних спеціальностей. Аналізуються основні компоненти структурної цілісності тексту, що виокремлюються для навчання. Особлива увага приділяється змістовому наповненню текстових матеріалів, які характеризуються певними структурними елементами. Розкривається специфіка змістового наповнення наукового тексту. Наводиться приклад аналізу тексту з економічної тематики.

Ключові слова: науковий текст, студенти-нефілологи, структурно-змістова організація тексту.

Sanina L.P., Kopylova E.V., Le Minh Huyen. Scientific Text as a Basis of Teaching Russian as a Foreign Language to Students Majoring in Economics.

The peculiarities of the scientific text as a main unit of training Russian to foreign students majoring in economics are considered in the article. Some